

50 ÉVES AZ ANTHROPOLOGIAI KÖZLEMÉNYEK

B. Bodzsár Éva

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Embertani Tanszék, Budapest

Ahogy Bartucz professzor úr 1955. szeptember 14-i szakülésen elnöki székfoglalójában kifejtette – amelynek a címe „A magyar antropológia múltja és szakosztályunk jövő feladatai” volt – a magyar antropológia egészséges fejlődésének három alappillére van: (1) kellően felszerelt egyetemi tanszékek és tudományos intézetek, ahol a korszívnál álló ismeretek és vizsgálati módszerek elsajátítása alapján fiatal kutatógárda fejlődhet; (2) a módszeres vizsgálatokhoz és kutatásokhoz szükséges szakkönyvek, folyóiratok, eszközök és hiteles vizsgálati anyag; (3) *tudományos társaság, folyóirat* és egyéb kiadványok, amelyekben a kutatások eredményeit szóban és írásban megvitatni lehet. Ha e három alappillér közül valamelyik hiányzik, vagy meggyengül, akkor maguk a tudományos kutatások is előbb-utóbb hanyatlásnak indulnak.

A hazai embertan nem rendelkezett sem önálló szakosztállyal, sem rendszeresen megjelenő, önálló folyóirattal az 50-es évek közepéig. Az antropológusok a kutatási eredményeiket a rokontudományok szakfolyóirataiban tették közé. Ezért is volt különösen nagy jelentőségű a Magyar Biológiai Társaság keretében megszervezett Embertani Szakosztály, és a *Biológiai Közlemények Pars Anthropologica* megindítása 1954-ben. Az az Embertani Szakosztály tudományos üléseinek első négy évében elhangzott előadások a Biológiai Közlemények Pars Anthropologicában jelentek meg. Az első három évfolyam – 1954–1956 között – a Biológiai Közlemények I., II., és III. kötetének 3–4. füzeteként jelent meg, amelynek terjedelme igen szűre szabott volt (évi négy ív). 1956/57-ben megjelent kötet címodalán az állt: *Biológiai Közlemények – Pars Anthropologica, Anthropologiai Közlemények* IV. évfolyam, 2. füzet.

1957-től nagyobb publikálási lehetőséget teremtett meg az MBT elnökségének az a határozata, amely biztosította, hogy az Embertani Szakosztálynak – hasonlóan a többi szakosztályhoz – önálló szakfolyóirat, az *Anthropologiai Közlemények* megjelenését 12 ív per év terjedelemben. Az 1957-es évfolyam balszerencsés módon Anthropologiai Közlemények I. kötete jelzéssel jelent meg. Ettől kezdve 1-től emelkedik a ma is érvényben lévő kötet számozás. (A rossz számozás következménye, hogy folyóiratunknak két különböző évfolyama, az 1956. évi és az 1960. évi is a IV. kötet megjelölést viseli.) A tizenegyedik kötetig római számmal, a tizenkettediktől pedig arab számmal jelölték a köteteket. A 15. kötettől kezdve a korábbi 1–2 és 3–4. füzet helyett – amelynek csupán elméleti jelentősége volt – a valós 1. és 2. füzet jelölést alkalmazták. Ettől kezdve az 1–2. füzet egyben azt is jelentette, hogy a régebben is, mint pl. 17, 18, 20. és 21. évfolyam, az elmúlt tíz évben pedig szinte mindig az egész évfolyam egyetlen kötetben jelent meg.

A folyóiratunk az elmúlt ötven év alatti megmaradása, léte nem magától adódott. 1980-as évek második feléig a folyóirat az Akadémiai Kiadó gondozásában jelent meg. A pénzügyi gondok miatt az MTA Könyv és Folyóirat Bizottsága pénzügyi korlátozást

vezetett be: megszüntették a szerzői tiszteletdíjakat és csökkentették a nyomdai költségekre fordítható összegeket. 1987-ben az Akadémia egyáltalán nem tudta biztosítani a hozzá tartozó három biológiai folyóirat, köztük az Anthropologiai Közlemények megjelenését. Így az 1987. és 1988. évi kötet össze kellett vonni és a 31. kötet 1987–89 évjelzéssel jelent meg. A gazdasági helyzet nem javult, a drága Akadémiai Kiadótól meg kellett válni, és 1989-től a Plantin Kiadó és Nyomda Kft állítja elő folyóiratunkat. Az 1989. és 1990. évi kötet is összevontan jelent meg, amely az 1988-ban Budapesten rendezett kongresszusának anyagát tartalmazta.

1990-től kezdve az Anthropologiai Közlemények lapgazdája a MBT lett, de továbbra is az MTA Könyv és Folyóirat Bizottsága utal át évente egy adott, egyre kevesebb összeget a nyomdai költségekre.

Az Anthropologiai Közlemények első szerkesztője *Malán Mihály* professzor volt, aki a kezdeti nehézségek ellenére is nagy szakmai hozzáértéssel igyekezett a szakfolyóiratot tartalmában és megjelenésében is mind színvonalasabbá tenni. Ugyanakkor, mivel technikai szerkesztője nem volt, az évi rendszeres megjelenés nem mindig valósult meg, ezért a lapot az MBT Biológiai Osztálya, mint a lap szakmai felügyeletét ellátó szervezet 1965-ben meg akarta szüntetni. Eiben Ottónak, az MBT abban az időben kinevezett titkárnak közbenjárásával azonban erre szerencséjére nem került sor.

Az MTA Biológiai Tudományok Osztálya *Malán* professzor úr halála után, 1968-ban *Nemeskéri Jánost* nevezte ki szerkesztőnek (1968. 12. kötet), technikai szerkesztést azonban továbbra is Eiben Ottó látta el. Ettől az időszaktól kezdve a szerkesztők törekedtek a két, vagy többnyelvűsége és gyakran publikáltak külföldi szerzőktől is tanulmányokat.

1977-ben az MTA Biológiai Tudományok Osztálya *Eiben Ottó* tanár urat bízta meg a szerkesztéssel, amit 1998-ig eredményesen végzett. Az ő szerkesztői időszaka alatt alakult ki az a szerkesztési struktúra, amit ma is követünk. Nevezetesen, hogy minden magyar nyelvű tanulmány angol összefoglalóval kezdődik, minden táblázat és minden ábra magyar és angol nyelvű szöveggel, magyarázattal jelenik meg. A folyóirat mellett, hogy ellátta – és remélem majd a jövőben is ellátja – a szakmai magyar nyelv ápolását egyre gyakrabban közölt külföldi szerzők tanulmányait. A folyóiratunk szakmai színvonalát emelte az is, hogy a Magyarországon megrendezésre került nemzetközi kongresszusok, szimpoziumok válogatott anyaga is az Anthropologiai Közleményekben jelent meg angol nyelven.

1999-től vagyok az Anthropologiai Közlemények az Embertani Szakosztály által megválasztott szerkesztője, de a szerkesztői munkában 1997-től veszek részt. Az 1996–1997-ben összevont 38. kötetet technikai szerkesztését Eiben professzor betegsége miatt végeztem, 1998. évi 39. kötet pedig kettős szerkesztői név alatt jelent meg.

Ahogy e rövid áttekintést *Bartucz* professzor úr gondolataival kezdtem, hadd idézek végezetül Eiben professzor úr szerkesztői búcsúszavaiból, amelyek a 39. kötetben jelentek meg és, amelyekkel teljes mértékben egyetértek, ugyanis ahhoz, hogy az Anthropologiai Közlemények a hazai és az egyetemes biológiai antropológia fejlődését szolgálhassa, az kell, „hogy a kollégák minél több kitűnő színvonalú tanulmányt küldjenek a szerkesztőnek. Bízom abban, hogy mindenki, aki a szakmánkban vagy rokonterületen dolgozik, átérzi azt a felelősséget, amellyel tartozik az ügynek, amellyel egy színvonalas Anthropologiai Közleményeket fenn lehet tartani.”